

LBRIS

We know
books

Sfântul Ioan Rusul

ELENI KARITĂ

CHIPUL UNUI SFÂNT IOAN RUSUL

Povestire biografică

Traducere din limba greacă:
protopresbiter dr. Gabriel Mândrilă

editura
Σοφία

București

Π. Μ. Οικονομάς

PROLOG

Sfântul este vestea aducătoare de veselie a păcii lui Dumnezeu.

Această pace au vrut s-o ia cu ei, dezrădăcinați și vânați dintr-un oraș din Asia Mică, odată cu strămutarea din satul Prokópi din Cappadocia în Évoia, în vechiul Ahmed-Aga – Noul Prokópi.

Și-au lăsat averile, casele, proprietățile, toate câte aveau. Au luat cu ei câteva bocceluțe, cele strict necesare, poate și câțiva galbeni –, dar și bunul lor obștesc cel mai de preț: rămășițele pământești ale celui care oarecând le sfințise huma ținuturilor natale.

Patriile pot fi capturate, însă ideile rămân de-a pururi libere, și această libertate au vrut s-o ocrotească locuitorii satului Prokópi, când au adus cu ei, în noua patrie, tot ceea ce, dintotdeauna, le-a stat chezășie primirii veștii aducătoare de veselie a păcii lui Dumnezeu.

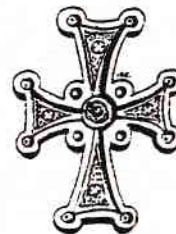
Faptul este istoric: în octombrie 1924, corabia „Vasílios Destoúnis” a lăsat pe ambarcaderul din Halkída nu numai o parte a populației din Prokópi ce avea să se stabilească în Ahmed-Aga din Évoia, ci și rămășițele pământești ale Sfântului Ioan Rusul.

Aproape jumătate de veac¹ a trecut din acea zi de când satul Noul Prokópi trăiește și se veselește în jurul mării biserici a sfântului care a ajuns unul dintre cele mai de seamă locuri de pelerinaj din Grecia.

Paginile ce urmează istorisesc viața Sfântului Ioan Rusul pe temeiul puținelor date biografice cunoscute și în contextul, ambianța istorică a epocii în care a trăit.

Data nașterii sfântului nu ne este cunoscută. Se presupune că s-a născut undeva în jurul anului 1690. Nici numele satului sau ținutului din Rusia Mică, unde a văzut lumina zilei, nu ne este cunoscut. Însă ne este cunoscută data la care a fost luat în captivitate de turci: 1711. De asemenea, se știe și data exactă a adormirii sale: 27 mai 1730, în satul Prokópi din Cappadocia.

PARTEA ÎNTÂI

¹ Autoarea se referă la anul 1971 – momentul apariției cărții (*n. trad.*).

CAPITOLUL I

Spre sfârșitul lunii mai...

În satul Beznorovo, unde locuia Ivan Mihailovici, primăvara sosise mai devreme, cu toate frumusețile ei. Straturile succesive de zăpadă adăpaseră pământul până în adânc. Și țărâna, care întotdeauna este recunoscătoare, răsplătind de-a pururi însutit ceea ce-i încredințăm, își revărsa acum cu lumină îmbelșugată tot ce, răbdător și tăcut, lucrase la adăpostul întunericului.

Și lui Ivan Mihailovici, singurul băiat și copilul cel mai mare al Nataliei Petrova și al lui Mihail Mihailovici, i se părea că descoperea pentru prima dată primăvara. Ivan mai văzuse de multe ori până acum primăvara. Dar astăzi, în 27 ale lunii mai, când tocmai împlinea cincisprezece ani, i se păruse că era întâia oară când vedea „primăvara”.

Căci era prima dată când simțea cum în inima sa adia ceva foarte puternic și înveselitor; lăuntrul său vibra asemenea unor talazuri din spițe de secară ce se zbenguiesc precum boarea de vânt printre platani și tei sau prin frunzișul de plopi tremurători.

O adiere necunoscută și puternică de admirație și fior sacru învăluia inima tânărului.

Sprijinit de gardul acoperit de clematită, se uita nesătuț la peisajul care, nemărginit, se întindea de jur-împrejurul său. Și acest peisaj, care se afla acolo la fel din ziua în care Ivan își aducea aminte să fi zărit lumina zilei, era ca și cum, într-adevăr, l-ar fi zărit pentru prima dată.

Peisajul era același. Să fi fost oare alții ochii băiatului? Să fi fost alta inima sa? Ori poate că mesajul primăverii sosit din patrii necunoscute să fi fost anul acesta mai puternic?

Orice se va fi petrecut, Ivan se simți inundat de o fericire nemaicunoscută.

Se bucura că lanurile de secară erau de un verde crud. Oricât de departe și-ar fi aruncat privirea, holdele verzi de secară păreau să n-aibă capăt în stepa cea nesfârșită.

Voioșia îl năpădea în timp ce-și ridica ochii și vedea frunzișul pomilor tremurători jucându-se în soare și se uita la puținii nori albi ce călătoreau încet pe albastrul întunecat al cerului.

Și se întreba ce vor oare să ne spună păsările care zboară din ram în ram cu ciripitul lor. „Fără îndoială, păsările sunt aici pentru mine, ca să-mi țină de urât, păsările sunt frații mei, așa cum frații mei sunt și îngerii lui Dumnezeu.”

Era convins că îngerii lui Dumnezeu îi sunt frați. Dar era prima dată când se gândea la acest lucru cu atâta convingere, de parcă i s-ar fi descoperit tainic că păsările sunt frații săi. Și nu doar păsările, ci și copacii, trandafirii sălbatici care în-

floreau chiar aici, lângă gardul livezii, răușorul ce curgea răcoritor printre tufele de busuiocul cerbilor, toate îi erau frați.

Plin de nedumerire șopti:

– Nu am nici un vrăjmaș! Toți îmi sunt prieteni. Toate îmi sunt frați.

Își lăsă pe spate capul bălai și privi cerul cu înflăcărare.

Cerul avea aceeași nuanță de albastru închis ca ochii băiatului.

Cu bucațica de cer închisă în privirea-i, băiatul se străduia să vadă dincolo de cele văzute, să vadă și cele nevăzute pe care, zi de zi, le aducea în ruga sa:

„...Făcătorul cerului și al pământului, văzutele tuturor și nevăzutele...”

A rămas pentru destulă vreme nemișcat, afundat. În ce? Nici el nu știa.

Nu se gândea la nimic. Nu vedea decât cerul de un albastru adânc, și adorarea îi năpădea sufletul:

– Dulce Iisuse... dulce Iisuse... dulce Iisuse...

Buzele i se mișcau încet...

„Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din cele ce s-au făcut”.

Încet, foarte încet, ca și cum și-ar fi dorit să le absoarbă pe toate, să și le însușească pe toate, băiatul se uită în jur: stepa necuprinsă, acoperită iarna de zăpadă, iar acum de un verde atât de viu, în câteva luni o să fie pe de-a-ntregul au-

LIBRIS | We know
books

rie... Și florile rare care umplu serele Caterinei Alexandrovna Rusikina... și florile mai modeste ale pământului rusesc ce-i umplu grădina mamei sale, Natalia Petrovna Nirina... păsările verii și sălbăticiunile iernii... râurile vesele și largul Nipru ce străbate Ucraina, patria sa... cerul și norii... astrele și luna și anotimpurile ce se schimbă aducându-și, fiecare dintre ele, bucuria proprie, dăruindu-i omului înveselire și tihnă... caii, minunații cai ce umplu grajdul bogatei Caterina Alexandrovna – și canarii ei, care ciripesc la fel de dulce pe cât va trebui să cânte și îngerii în ceruri... și eu însumi, Ivan... și părinții, și surorile mele mai mici cu codițele lor... și mult-iubită mamă a noastră a tuturor, Caterina Alexandrovna... și sfântul ei frate, Alexie...

Aici băiatul își ridică mâna dreaptă și-și făcu cu grijă semnul crucii. Buzele sale, fără zgomot, începură să murmure din nou:

– Dulce Iisuse... dulce Iisuse... dulce Iisuse... Fiindcă ești Tu, s-au făcut toate câte sunt... văzutele și nevăzutele... dulce Iisuse... dulce Iisuse... dulce Iisuse... văzutele și nevăzutele... Oare cum vor fi cele nevăzute? Oare părintele Alexie, când a trecut ultima dată pe la noi... mi-a spus-o?... Cele văzute, îi spusese, nu sunt nimic în fața celor care există și încă nu putem să le vedem... în fața celor ce ne așteaptă, micul meu Ivan... Faptele iubirii, îi zisese părintele Alexie, nu sunt nimic în fața Iubirii Înseși! O, de am pu-

tea s-o vedem când ne umple inima și ne face să suferim în așteptarea sa! Și de vreme ce, Ivan, sunt atât de frumoase cele pe care le vedem... dulce Iisuse... atât de frumoase... atât de frumoase... atât de frumoase... dulce Iisuse... dulce Iisuse... dulce Iisuse...

Băiatul se pierdu în extazul simplu, firesc al omului în fața tainei frumuseții dinăuntru și din afara sa...

– Dulce Iisuse... Dulce Iisuse... Dulce Iisuse...

În tăcerea atmosferei de țară se auzi dintr-odată nechezatul nerăbdător al unui cal.

Ivan zâmbi.

– Vin, strigă el, Benzor!

Dar nu s-a clintit din loc.

Ca un răspuns, nechezatul deveni acum mai moale, cu întreruperi, și mai vesel.

Agale, fără chef, Ivan începu să se îndepărteze de gard, luând-o în direcția grajdurilor.

– Vin, strigă el încă o dată, Benzor, vin!

Ieși din livadă.

Când ajunse la grajduri și deschise poarta, calul arab Benzor, cu pielea strălucitoare și ochii inteligenți, cel mai de seamă cal de pe tot cuprinsul, necheză vesel. Se frecă de Ivan, iar el îl mângâie pe frunte. Omul și necuvântătorul se arătară foarte mulțumiți unul în compania celuilalt.

Apoi Ivan a deschis, una câte una, toate porțile grajdurilor. Caii ieșiră în aer liber și începură, la pas molcom, s-o ia spre ieșirea din curte. Ivan în-

călecă pe Benzor. Calul o porni într-un galop zglobiu, lăsând restul hergheliei în urmă, și o luă la goană ca o vijelie pe câmpia deschisă. Ceilalți cai se luară pe urmele lui Benzor. Coamele li se răsfirau în vânt, copitele păreau a nu atinge țărâna, iar siluetele începură să li se proiecteze pe fundalul orizontului îndepărtat... ca apoi să se piardă...

De la fereastra odăii ei, de la cel de-al doilea cat al conacului, Caterina Alexandrovna urmărise întreaga scenă. Îl zări pe Ivan sprijinit de gard, nemișcat, căutând cu luare-aminte la peisaj, cum își lăsase capul pe spate cu privirea ațintită stăruitor în înaltul albastrului ceresc al acelei zile de primăvară. Un pic neliniștită se întrebăse:

– Oare ce-o fi pățit copilul ăsta Ivan care de obicei nu stă o clipă? Oare de ce zăbovește atâta vreme sprijinindu-se de gard, de parcă ar fi o zi de duminică, de parcă acesta n-ar fi Ivan, care nu poate sta locului o clipă, fără să se apuce de ceva, ci una dintre odraslele trândave ale nobilimii? La ce se uită gură-cască în felul acesta, cu ochii pironiți la cer?

Își lăsă și ea capul pe spate cu privirea îndreptată în același punct ca Ivan. Nu zări nimic într-acolo, sus, nimic în afara cupolei cerești azurii ce acoperea câmpia de la un capăt la altul al ei, cât cuprindeai cu privirea.

Neliniștită, se pregătea să-l strige pe Ivan, când din grajduri răzbătuse primul nechezat neliniștit al lui Benzor. Acum neliniștea ei spori.

Ivan, în loc să alerge cu sârg, ca de fiecare dată când era chemat fie de oameni, fie de vietăți, cărora părea să le priceapă numaidecât graiul cu aceeași ușurință cu care pricepea și dialectul Rusiei Mici, și slavona sfintei credințe ortodoxe ruse, a mai zăbovit un pic nemișcat, ca abia după aceea, cu mișcări încete, neobișnuite pentru el, s-o ia spre grajduri.

Îndată ce-l zări pe Ivan ivindu-se pe spina-rea lui Benzor și așezându-se în capul hergheliei spre a o conduce în galop la păscut, Caterina Alexandrovna se liniști și răsuflă ușurată, lăsând să i se vadă zâmbetul.

Privirea femeii rățăci pentru puțin dincolo de orizont, acolo unde, pentru o clipă, se contură imaginea hergheliei, și apoi călărețul și caii s-au pierdut ca și cum cerul i-ar fi înghițit.

Începu să se neliniștească din nou.

Într-o zi, gândi ea, Ivan o să se piardă din nou acolo, la orizont, și poate pentru totdeauna... Așa cum se pierduse și bărbatul ei, așa cum se pierduseră și copiii ei... Numai femeile rămăneau în urmă... Au rămas și câțiva bărbați... foarte puțini... câți au scăpat de cazaci... câți s-au mai întors din diferite campanii... câți, precum fratele ei Alexie, îmbrățișaseră viața monahală... Dar oare și Alexie nu era dintre cei plecați? Plecase, doar că nu pentru totdeauna. Se întorcea. Din cinci în cinci ani se întorcea în Beznorovo... A petrecut puțină vreme în preajma lor... Le-a încredințat toate câ-

te dobândise acolo sus, la schiturile și mănăstirile Athosului, în Sfântul Munte... Și apoi, după ce le-a deschis pentru scurt timp porțile Raiului și văzură îngerii ce veneau și se duceau la cer, plecă și el... Călătoria prin Rusia cât îi stătea în putere, se ducea din sat în sat, din mănăstire în mănăstire... Uneori se amesteca printre rândurile prizonierilor ce se îndreptau spre Siberia, atât cât reușea să facă față... Și apoi se întorcea din nou la Beznorovo... Atunci trebuiau să-l îngrijească, să-l tămăduiască... Se întorcea bolnav, neînstare să scoată o vorbă... cu inima rănită de câte văzuse și auzise... Cum să-i aducă oblojire inimii sale? Nu puteau... Numai picioarele lui – fiecare dintre ele – o rană –, numai pe acestea le oblojeau. Fierbeau plante ce ajutau la calmarea durerilor și-i spălau cu ele rănilile. Îl dădeau cu alifiile pe care le pregătea Caterina din alte plante – plante pe care ea însăși îl învățase pe Ivan să le deosebească de când era un copilăș.

Împreună cu rugăciunile, lectura și scrierea, îl învățase să deosebească și plantele, un dar de la Dumnezeu pentru durerile oamenilor. „Și să nu spui niciodată, Ivan, că Dumnezeu ne-a trimis fără nici un ajutor și fără nici o armă în lume. Dumnezeu ne-a dat totul: roadele pământului spre hrană, inul și lâna pentru haine, plantele pentru sănătate, dorul de rugăciune pentru suflet”... „Și caii pentru bucuria noastră!”, adăugase cândva micul Ivan care chiar de la opt ani

conducea herghelia lor de cai. Și caii pentru bucuria noastră...

Privirea Caterinei continua să zăbovească vișător asupra orizontului...

De acolo, unde s-a pierdut Ivan în capul hergheliei, de acolo vine de fiecare dată Alexie... Vine de la Muntele lui Dumnezeu odihnit, zâmbitor, plin de voie bună, încărcat cu mângâiere pentru toți. De-ar fi putut să-l țină de-a pururi în preajma lor! Cinci mii de suflete din Beznorovo și satele dimprejur îi aparțin ei, surorii lui. Satele sale Alexie a voit să le vândă, să-i lase liberi pe săteni, însă nu înainte de a da fiecăruia atâta pământ cât putea cultiva. Numai că sătenii nu și-au dorit libertatea, ce să facă cu ea? Nu știa! În lacrimi au rugat-o pe Caterina să cumpere ea satele fratelui său, să-i cumpere ea, fiindcă a lucra pe posesiunile Caterinei Alexandrovna însemna să fii la fel de liber pe cât era și țarul. Și Caterina a cumpărat care va să zică satele fratelui ei. I-a dat o sumă mare de bani și în fiecare an îi trimitea în Sfântul Munte întreg venitul ce-i revenea de pe urma averii moștenite. Numai anul acesta nu i-au trimis nimic, fiindcă îl așteptau din nou acasă: trecuseră cinci ani de la ultima sa venire. Îl așteptau. Omul lui Dumnezeu avea să vină din adâncimile orizontului azuriu. Avea să rămână câteva luni, iar apoi să plece. Avea să plece din nou spre a colinda pământul însângerat al patriei. Și înainte de a pleca

spre Sfântul Munte, avea să treacă din nou pe la ei. Însă avea să fie de nerecunoscut. O zdreanță. O să-i tămăduiască trupul. Dar inima cum să i-o tămăduiască? Avea să lase Rusia în urmă, însă cu inima tot neoblojită. Numai acolo sus, la schiturile și mănăstirile Athosului, avea, încet-încet, să i se cicatrizeze rana, să dea uitării pentru o vreme suferința Rusiei, chinurile îngrozitoare ale Siberiei, sărăcia și exploatarea copiilor lui Dumnezeu de către alți copii ai lui Dumnezeu, tirania fratelui asupra fratelui, neștiința de carte, bestialitatea... „Și Rusia e o patrie atât de mare și bogată...”, îi spunea Alexie. De ce nu vor să trăiască toți așa cum trăiți aici în Beznorovo? Ar fi atât de ușor! Dumnezeu ne-a dat de toate! Numai să întindem mâna spre a da și noi un pic de ajutor... Să întindem un pic mâna și să muncim... Să întindem un pic mâna și să ne dezrădăcinăm patimile din inimă... Nu poate Dumnezeu să ne ceară ceva ce nu-i cu putință: ca să ne ceară să ajungem desăvârșiți așa cum este El, înseamnă că e cu putință să ajungem desăvârșiți. Hristos nu ne-a cerut să ridicăm oștiri, ne-a spus să întoarcem și celălalt obraz oricui se va întâmpla să ne lovească"... „Încetează, părinte, încetează! O să te audă cazacii! O să afle țarul! O să te trimită în lanțuri în Siberia!"... „Nu, copiii mei, n-o să tac!... Nu spun nimic diferit față de credința noastră ortodoxă. Sfânta Rusie nu e sfântă! Frumoase sunt locașurile cu candelă de aur și dani-

ile prețioase ce s-au afierosit și lumânările mari ce ard zi și noapte în fața icoanelor. Și totuși ce să faci cu ele Dumnezeu, copiii mei? Nu ale Sale sunt toate comorile pământului și ale cerului? Singurul lucru care nu este al Său și pe care Și-l dorește mai presus de toate este inimile noastre: inimi curate, inimi smerite, inimi pline de milă."

Tocmai în acest chip a învățat de copil și Caterina să-și rânduiască întreaga viață. Și vedeai limpede că oamenii ce-i aparțineau – „averea sa botezată”, cum obișnuia s-o ironizeze soțul ei, Serghie Pavlovici Rusikin, un creștin revoluționar care murise de infarct la cei cincizeci de ani ai săi, înainte ca oponentii lui să-l trimită în Siberia – erau deosebiți de mulțimea satelor din Mica Rusie. Ceva neobișnuit părea să plutească deasupra satelor Caterinei Alexandrovna, ceva asemenea unei binecuvântări care exorciza învrăjbirile, pizmuirile, lubricitatea. Pentru mulți ani, singurele lucruri despre care se auzea în satele ei erau mici furtișaguri, certuri fără urmări grave; iar uneori i se șoptea despre câte o fată că îi ardeau călcâiele după măritiș...

Caterina se îndepărtă de fereastră.

Se apropie de dulapul mare ce ocupa întreg peretele odăii și-l deschise.

– O să mă duc la bolnavi, șopti; hai să mă îmbrac cu ceva vesel.

Alese o rochie albă de batist, abia călcată, cu guler. Se îmbracă și se uită în oglindă. În ciuda